

Naujienu Antroji Dalis

NR. 693

CHICAGO LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XIX METAI

SIMONAS DAUKANTAS VILNIUJE

(Minint 170 metų gimimo sukaktį)

Simono Daukanto (1793. X. 28 — 1864. XII. 6) biografai pasakoja, kad jis, praleidęs dvidešimt vieną savo jaunystės pavasarį Žemaitijoje, pėsčias išėjo į Vilnių toliau mokslo testis.

Ilgai turėjo eiti jaunuolis vingiuotais ir dulkėtiais vieškeliais, kol nuo Panerių kalnų išvydo savo kelionės tikslą — blizgančius senojo Vilniaus bokštus. Ryšulyje ant pečių jaunuolis, be duonos gabalo, nesėsi ir dvasinį peną: dar Kalvarijos mokykloje surinkta lietuvių liaudies aukso minčių — eiliuotų aforizmų rinkinėlį "Priežodžiai arba trumpas, o tikras pamokslas dėl apsiėjimo ant svieto pagal reikalą dvasišką ir svietišką". Apsišarvavęs lietuvių liaudies dorybių išmintimi, jis buvo ištikinęs, kad ir mieste nebus sunkiau vargą vargti. Nuo mažens patyręs vargą jaunuolis jo ir Vilniuje nebijojo, o mokytis labai norėjo...

Pačiame Vilniuje (tai buvo 1814 metai) šen ir ten matyti dar neužgijusios prancūzmečio žaizdos. Simonas Daukantas, kupinas didelių vilčių, drašiai įžengė į savo krašto sostinę pro Trakų vartus, galvodamas, jog iš čia jis veiksmingai rašto žodžių gimtąja kalba galėsias prabilsti iš savo tėvynainius, velkančius baudžiavos jungą.

Bet būsimasis "Būdo senovės lietuvių kalbėnų ir žemaičių" autorius, vykdamas į Vilnių, tikriausiai čia jau turėjo arba giminaičių, arba iš jo tėviškės anksčiau Vilniuje apsigyvenusių pažįstamų. 1814 metai būdingi lietuvių literatūros raidoje ne tik S. Daukanto atvykimu į Vilnių, bet ir tuo, kad be cenzūros leidimo buvo išspausdintas Antano Strazdo "Giesmių" rinkinėlis lietuvių kalba. Taigi atrodytu, kad S. Daukantui jau

lyg ir buvo praskintas kelias reikštis toliau, plačiau, su didesne sėkme. Tačiau, deja, S. Daukanto laukė karčiausias nusivylimas.

Duomenų apie tai, kokių būdu jaunuolis pateko į Vilniaus gimnaziją ir, ją baigęs 1816 m., įstojo į universiteto moralinių mokslų fakultetą, iki šiol niekam surasti nepavyko. Viena yra nenuginčijamai aišku: jaunuolis pasižymėjo nepaprastais gabumais. Ir vis dėlto universitete jam teko studijuoti beveik dvigubai ilgiau, negu kitiems (vietoje ketverių studijų metų jis išbuvo universitete septynerius metus). Į universitetą S. Daukantas buvo priimtas su sąlyga, kad įrodytų savo bajoriškąją kilmę. Ši sąlyga, matyt, ir buvo, jei ne pagrindinė, tai bent labai rimta kliūtis talentingam jaunuoliui laiku (per ketverius metus) užbaigti studijas, nes pažadą pristatyti universitetui "kilmės raštą" jis pakartotinai davė ir 1820 m. prieš egzaminus.

Betgi S. Daukantas, atkaklus ir valingas žemaitis, ne tam pėsčias ejo į Vilnių, kad tenkinėtųsi, priėjęs pusiaukelį. Jis turėjo Vilniuje labai gerą bičiulį — Juozapą Petrą Bohdanovičių-Dvožeckį. Jūs suartino bendra aistra — seni rankraščiai. Ir vienas, ir antras rinko senus dokumentus pagal savo domėjimosi profilį. S. Daukantas kaupė lietuviškus raštus, dokumentinę medžiagą Lietuvos istorijai, kurią uoliai rašė. Bohdanovičius dirbo korektoriumi pas Vilniaus universiteto spaustuvininką Juozapą Zavadzki, o laisvalaikį labai mėgo kapstyti heraldikoje. Jis buvo sudaręs didžiulį "kilmingųjų" žodyną "nuo senovės laikų". Atrodo, šis geras bičiulis, su kuriuo S. Daukantas Zavadzki spaustuvės patalpoje praleido daug kūrybingų naktų, šifruodami senųjų rankraščių tekstus, talentingajam žemaičiui padėjo pasidaryti būtinus "kilmingumo" įrodymo raštus. Bohdanovičius — kol kas vienintelis išaiškintas vilnietis, Daukanto draugas jo ilgalaičių studijų laikotarpiu.

S. Daukantas 1816—1818 m. lankė universiteto auditorijas drauge su filomatais (A. Mickievičium, J. Cečotu, J. Ježovskiu, T. Zanu ir kt.). Klausėsi puikių antiklinės literatūros profesoriaus Grodeko paskaitų, Cerniavskio dėstomos rusų literatūros, L. Borovskio retorikos ir poezijos, Pinabelio prancūzų kalbos, o svarbiausia istorikų: Lelevelio, Danilavičiaus, Onace-

Aktorė Claudia Cardinale dėl lietaus sėdi po medžiu netoli Toledo, Ispanijoje, negalėdama vaidinti savo rolės. Šiomet Ispanijoje yra nepaprastai lietingas ruduo.

DĖMESIO VERTA KNYGA

Praeitais metais išėjo Vakarų Vokietijoje knyga apie Vokietijos ir Lietuvos santykius viduramžyje — Deutschland und Litauen im Mittelalter von Kurt Forstreuter, 82 pusl., Boehlau Verlag, Koeln-Graz. Ją išleido vokiškumo studijoms Rytuose palaikyti Bono universiteto Senato komisija (Senatskommisision fuer das Studium des Deutschthums im Osten an der Universitaet Bonn).

Šiandien, kuomet komunizmas puola laisvajai pasauli įvairiais frontais, kuomet mūsų gimtinė yra šimtus mylių už geležinės uždangos, kuomet praktiškai patyrimai su bolševikais mus pamokė, kad reikia mesti tikybinius, tautinius ir rasinius nusistatymus, skiriančius Vakarus ir gyventi šukį — tautos ir rasės, tikybės ir klaidos, apsijunkite kovai su komunizmu — atrodo, kad nebėra prasmės užsiminti viduramžio istorijos klausimais.

2) Gedimino prisivertimas 1323-24 m., 18 pusl. ir 3) Kauen, vokiečių įsteigtas miestas — 22 pusl.

Kuomet pastaroji tema jau buvo paskelbta 1942 m., Gedimino prisivertimas buvo publikuotas 1955 m., pirmoji studija apie Lietuvos ir Vokietijos santykius viduramžyje yra nauja. Ją autorius skaitė 1960 m. Bono universitete viršuje minėtos komisijos surengtame paskaitų cikle. Lietuvių tauta ir kalba, kryžiečių žygiai į Lietuvą, Lietuvos krikšto mėginimai, Lietuvos-Lenkijos unija, vokiečių kultūros įtaka Lietuvai, Lietuvos karališkosios karūnos klausimas, laikotarpis nuo Vytauto iki Švitrigailos, Lietuvos luomai ir Prūsija, Lietuvos neutralumas 1454-66 m. kare, Romos imperatoriaus ir Vokietijos karaliaus Rytų politika, Prūsijos ir Lietuvos 1529 m. draugiškumo sutartį, Prūsijos — Lietuvos prekybiniai santykiai ir lietuvių kalba Prūsijoje — yra svarbiausios temos, įdėtos į Lietuvos — Vokietijos santykių rėmus. Istoriniame fone aiškiai matosi vaizdas, kaip Vokietija (su Prūsija) ir Lietuvos suverenumo siekiančioji lietuvių srovė dažnai ejo petis į petį prieš bendrąjį priešą Lenkiją.

Knygos autorius, Tilžės srityje gimęs Dr. Forstreuter, Vokietijos valstybinio archyvo direkt-

1) Vokietija ir Lietuva viduramžyje, 42 pusl., (Nukelta į 2 psl.)

PSICHOLOGIJOS PATARĖJAS

Parentas pedagogų psichologų mokslinių tyrimų duomenimis Redaguoja Med. Doktoras Jonas Adomavičius, Amerikos Lietuvių Vaiko Ugdymo Draugijos, Inc. — Alvudo atstovas

KAIP VAIKAS TURI BŪTI PRATINAMAS DIRBTI

Darbas visų malonumų tėvas. Lietuvių priežodis.

Penki įsakymai tėvams, ko jie neturėtų daryti

Teisėjas Herbert R. Fried-hund tvirtina, kad iš keturių didžiausių šiame krašte skrybių priežasčių, vienas yra žmonos nesugebėjimas atlikti savo darbo šeimoje; pvz., neparengimas savo darban išinančiam vyrui pusryčių. O tokiam ir kitokiam žmogaus darbe apsilaidimui pagrindai esti dedami jo ankstyboje vaikystėje.

Kad mes pajėgtume tvarkingiau savo vaikus į darbą įpratinti ir tuo jiems laimingesnę ateitį užtikrintume, pasinaudokime tinkamo vaiko ugdymo žinovų patirtimi. Vienas tokių yra Mr. Eli Cohen, National Child Labor Committee sekretorius. Jis tvirtina, kad vaikas geidžia priklausomumo, nori būti reikalingu šeimos nariui; jis trokšta būti naudingas ir paslaugiu. Jei mes pageidaujame, kad vaikas visa tai atsiektų, — lavinkime jį atsakomingu.

Daugelis vaiko ugdymo žinovų tvirtina, kad pateikimas vaikui reikiamo darbo yra irgi darbas; tai svarbios ir atsakingos tėvų pareigos. E. Cohen mano, kad šeimos narių darbo pamėgimas ar jo nekentimas gali palenkėti vaiką darbštuman ar tinginystėn.

Jausmais nesveiki tėvai kenkia vaikui

Įvairiopai jausmais nesu-tvarkę tėvai nepajėgia savo vaikams įkvėpti darbu meilės. Pvz., perdaug darbštumo iš vaikų reikalaujant ir bet kokiam namų darbe vaikų lėtumo nepa-keičiant ir dėl to patys tėvai už vaikus darbus atlieka, blogai savo vaikams pasitarnauja. Taip pat nieko gero savo vaikams nesuteikia tie tėvai, kurie savo vaikams penori duoti darbo, kad jų neapsunkintų.

Vaiką pratinant į darbą yra didžiausia tėvų užduotis. Pagal E. Cohen, ta užduotis yra išugdymas taip nusiteikisio darbu vaiko, kad jis imtų jūsti, jog darbas yra dalis jo atsakingumo šeimai; kad jis, panašiai, kaip tėtis ir mama, turi atsakingus darbus. E. Cohen pataria tėvams skirti namuose vaikams darbus pagal reikalą, natūraliai, be jokių ypatingumų. Jei tėvai nusiteikia, kad jų vaikai natūraliai turi prisidėti prie darbų šeimoje, tai tokių tėvų vaikai dirba šeimoje jiems skirtus darbus kaip natūraliai jiems reikalingą dalyką.

Jei tėvai skiria šeimoje darbą vaikui jo gailėdamiesi, lyg jo atsiprašydami, tai toks tėvų nusiteikimas niekam nieko gero nesuteikia; priešingai, taip elgdami tėvai suardo vaiko teisingą nusiteikimą darbu ir atsakingumui.

8 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. — SATURDAY, NOVEMBER 30, 1963

biausiai mėgsta lovą kloti, dulkes, valyti, lėkštes sausinti ar kitus panašius darbus dirbti dar ikimokyklinio amžiaus būdamas. Tada jis daugiau trukdo negu padeda.

Nežiūrint to, nors tokio amžiaus vaiko pagalba tėvams kantrybę išsemia ir tėvų darbinumą sumažina — sulėtina, visvien tolaikinė vaiko pagalba turi būt priimta, įvertinta ir ją remiamasi.

Tik mes nedarykime toliau dabar daromų įvairiųjų neteisingų darbų. Pvz. mes prisirinkę ir prisigėrę klausomės puikaus koncerto bei tokie būdami giriames, kad mūsų jaunimas gražiai su mumis linksminasi. Tikrumoje, girtoj ir prirūkytoj aplinkoj nėra jokios kultūros ir nėra jokios linksmybės, — tai vien dėl mūsų jausmų netvarkos apturimas dvasinis ir kūno nuosmūkis. Organizuotu būdu tokio nuosmūčio skatinimas yra mūsų kultūrinis kriminalas. Panašiai mes klystame ir kitus kartais klaidiname pedagoginius darbus dirbdami. Pvz., mes turime liautis vien Vaikų Darželiui visą vaikų auklėjimą pavesdinėti. Labai gerai vaikas esti į darbą skatinamas darželyje atliekamam šlavimu bei indų plovimu ir panašiais darbais, bet tai tik dalis vaiko auklėjimo. Jokie darželiai neįskaiptipriai, kad jausmais nestiprūs tėvai nepajėgtų jos išrauti. Todėl šalia darželyje darbo, reikia dar didesnis darbas atlikti namuose — reikia stiprinti — gydyti jausmais susilpusius tėvus, idant pastarieji pajėgtų nesugadinti Vaikų Darželyje atliktą darbo vaiką į darbą pratinant.

Jei Jonelis bus be darbo, tai ir Jonu tapęs jis jo nesigriebs

Kiekvienas auklėtojas turi atlikti didelį darbą, — jis turi saugiai išvesti vaiką, padėjęs jam skirti mažus vaikiškus darbus ir juos palaipsniui didinti iki vaikas išaugs ir pajėgs imtis didelių suaugusiojo atsakomybių. O kad tokias pareigas pajėgtume tinkamai atlikti, turime visų pirma mės, suaugusieji, reikiama subręsti ne tik kūnu ir protu, bet ir jausmais — emocijomis, kurios apima žmogaus valią, ištvėrę ir kitus laimingam žmogui būtinus same-nybės brožuos. Vaiką į darbą tinkamai pratinami, mes turime apgalvot, kantrybe apsiginkluot ir savo veiklą planuot, laiku nuo laiko ją perplanuodami. Ir tai turi kiekvienas vaiką auginąs atlikti, nes su vaiko gimimu jokių būdu nesibaigia tėvų pareigos. Kol mes tinkamai neįpratinsime vaikų dirbti, tol mūsų ašaros dėl paauglių tinginystės niekada nenuodžiūs. O kad pajėgtume tinkamai vaiką į darbą įpratinti, mums patiems reikia pajėgti tinkamai elgtis su vaiku. Tokiam pajėgumui reikia pajėgios asmenybės. O ją tokią turėt yra vienas ir tas pats, kas būt pilnutiniai sveikam — ypač jausmais tvirtam. Todėl visi suaugusieji naudokimės bet kokia tikra proga savo jausmų stiprinimui. Vieną to-

Pažinkime savo brolius

Blezingėlės prie Torrenso

Ir ši knyga skirta nebe vienam asmeniui ar kokiai siaurai jų grupei, bet visai tolimais atstumais išsiskiręsiai Australijos lietuvių giminei. Bet jos tikslas yra tas pats ir bendrai lietuviškas: susipažinti su mumis tolimų brolių gyvenimu, jų bėdomis ir džiaugsmais, jų sunkumais ir pasiekimais, o pažinus juos geriau suprasti, įvertinti ir gal pasimokyti sumanumo, tikėjimo, drąsos ir vilties.

Taigi, Australijos lietuvių gyvenime būta visos eilės dramatiškų psichologinių ir nuotykių. Jūs mums pažinti verta ir įdomu. Iš jų labai ryškiai matyti, ką žmogui reikiama ryžingumas, ištvėrimumas, drąsa ir tikėjimas. Visai svetimame krašte, neturėdami pradžioje nei pinigų, nei pažįstamų ar draugų, net nei pilnų teisių pasirinkti sau gyvenimo vietą ir darbą, jie pagaliau per dešimtmetį sugebėjo įsikurti gėnatinau gerai, kai kur pavyzdinai ir puikiai — ne tik asmeniškai, bet ir visuomeniškai.

Knyga didelio formato — 72 pusl. su labai daug nuotraukų. Kaina \$2.00. Kita knygelė — dr. J. Griniaus — Mano Viešnagė Amerikoje. Kaina 50 c. Abi knygelės už \$2.00. Kalėdų dovana Jums arba Jūsų draugams.

G a u n a m a
J. J. BACHUNAS,
Sodus, Mich.

LENGVI PASISKAITYMAI ŽIEMOS VAKARAIŠ

Kas atsčius Naujienoms vieną dolerį, tai gaus paštu 900 puslapių lengvų ir idomių pasiskaitymų:

1. Vincas Krėvė-Mickevičius. Rašytojo 70 metų sukaktis — 187 psl.
2. Emile Zola, Darbas — 291 pusl.
3. James Allen, Iš širdies, St. Biežio vertimas — 53 pusl.
4. M. Kononpnickos, Pagal įstatymus — 159 pusl.
5. Barbora Ubryka — 118 pusl.
6. Jonas Vadis, Okultiniai patyrimai — 143 psl.

Pinigus prašome siųsti tokiu adresu:

NAUJIENOS,
1739 So. Halsted Street,
Chicago 8, Illinois.

Pinigus prašome siųsti tokiu adresu:

PAŽINKITE JAV TAUPYMO BONUS

Pažiūrėkite, kaip užpaka-lyje vienas jį nuklėrėjo, šnibžėdamas: — Ar nesiesi! Ilgai netrukus ir kiti užpakaliniai pradėjo murmėti. — Sėstis! Sėstis! Teatre nestovėti!

Šiaip taip iškentęs iki pertraukos dėdė Anupas atsisėjo eiti laukan, kai tie, kurie anksčiau rėkė, kad sėstųsi, dabar vėl sumurmėjo: "Tai besarmatis! Net ant kėdės atsistojo!"

S. Daukanto paminklas Papilė, pastatytas nepriklausomybės laikais. V. Grybo skulptūra

(Nukelta į 2 psl.)

S. DAUKANTAS...

(Tęsinys iš 1-uo pusl.)
vičiaus neužmirštamų paskaitų teisės istorijos, politinės ekonomijos, statistikos temomis.

Artimesnių ryšių su filomatais, mėgstamiausias pažangiąją poeziją, linksmas dainas ir plėnų, S. Daukantas, atrodo, privengė, gal iš prigimto kuklumo (nes pažangios mintys ir jam buvo be galo brangios), o iš dalies gal ir dėl amžiaus skatumo. Tačiau apie tai, kad šlokie tokie ryšiai su filomatais yra buvę, mums kalba dokumentai. Antai, 1819 m. vasario 24 d. filomatų susirinkime buvo aptarta A. Mickevičiaus apysakaitė lietuvių istorine tematika "Zivile" ir po dviejų dienų išspausdinta savaitraštyje "Tygodnik Wileński" ("Vilniaus savaitraštis"). S. Daukantas atkreipė į ją dėmesį: išvertė lietuvių kalba, ir, nurodęs šaltinį, iš kur paėmė, įdėjo į savo 1822 m. Vilniuje baigtą rašytą rimtą veikalą "Darbai senųjų lietuvių ir žemaičių". Tai pats ankstyviausias A. Mickevičiaus kūrinių panaudojimas lietuvių kalba.

DEMESIO VERTA KNYGA

(Atkelta iš 1 psl.)
torius, pailustravo savo veikalą nurodymais ir visą eilę labai svarbių dokumentų. Tonas yra lietuvių atžvilgiu korektiškai šiltas ir galėtų pristi mintį apie lietuvių — vokiečių santykių kovoję su naujuoju priešu, maskolišku bolševiku.

Deja, autorius tebestovi ant iš Rytų atsikėlusiu vokiečių nuožulniai tebe laikomos istorinės platformos. Jis tebesilaiko pasenusio Petro Dusburškio 14 a. pradžioje pakloto istorinio vaizdo, pajėgusio per šimtmečius įmulkinti pasauliui labai klaidinga nuomonę, kad lietuviai ir prūsai buvusios skirtingos tautos. Jis labai kytriai apgaubia Kryžievių veiklą teisės (Gesetz) dėsniu ir aiškina, kad ordinas nebuvęs jau toks žiaurus, o be to, retai gyventoj Lietuvoj ir nebuvę ko žudyti. Bezzenbergeris, palaikydamas mažlietuvių autchtontiskumą, klydęs, ir tik Gettrud Mortensenienės teorija esanti tikra, pagal kurią visi mažlietuviai Ryprūdėsiuose esą išeivių iš Did. Lietuvos iškeliavę. Pavadinimas Preussisch — Litauen esąs vėlesnių laikų padaras, o lietuvių kalba buvusi Prūsuoje per šimtmečius ypatingai globojama.

Tokie išvedžiojimai primena kitą Dr. F. veikalą, kurį jis parašė 1939 m., trumpai po Klaipėdos paveržimo. Nors visi jo iki tol išleistieji raštai yra išvardinti Lietuvių Enciklopedijos VI t. p. 345, tačiau enciklopedistas nepaminėjo Forstretterio straipsnio "Memelland", padėto tuomet Elbingene leidžiamame žurnale "Preussenfuhrer" (Prūsų Vadas), kuriame minėta istorinė apžvalga užpildė visą 8-tą numerį.

M. Gelžinis
1823—1825 m. m. persikiojimų bangą visoje Lietuvoje, o de-

Stovyklinės Gimnazijos prisiminimai

(Tęsinys)
2. Laisvieji klausytojai
Gimnazijai besikuriant buvo priimta į ją tokių mokinių, kurie negalėjo įrodyti teisės mokytis klasėje, į kurią jie pretendavo. Reikalauti laikyti įstojamuosius egzaminus po ką tik praėjusių karo audrų ir pabėgėlio klajonių, būtų buvę nedora. Buvo jie priimti į gimnaziją laisvųjų klausytojų teiseimis, su sąlyga, kad po kiek laiko turės išlaikyti įstojamuosius egzaminus. Tokių egzaminų klausimas buvo svarstomas mokytojų tarybos posėdyje, įvykusiame sausio mėnesio 22 diena.

Jau beveik penkis mėnesius buvo tie mokiniai pas mus mokėsi. Per tą laiką aš buvau spėjęs pastebėti, kad kai kurie iš jų savo žiniomis matematikoje tetiko tik bent dviem klasėm žemiau. Matėsi, kad pasinaudoję jie buvo dalinai suirute gimnazijai besikuriant, pasistengę aukščiau pašūktėti, kad tokiu būdu galėtų greičiau baigti gimnaziją. Bet dauguma laisvųjų klausytojų buvo jau įstoję į vėžes ir įrodė, kad nebuvo sumelavę, kokią klasę buvo jie baigę ar lankę Lietuvoje.

Posėdyje aš pasiūliau tuos laisvuosius klausytojus, kurie buvo labai silpni ir egzaminus išlaikyti jokių būdų negalės, prie egzaminų neprileisti, kad nei jie patys vargtų nei mokytojų vargintų. Bet mano pasiūlymas kolegoms mokytojams nepatiko. Ponia D. buvo net pasipiktinusi mano pasiūlymu. Jos manymu, negalima esą kai kuriuos mokinius iš anksto pašmerkti egzaminų neišlaikymui.

Aš tada pasiūliau neskirti manęs į egzaminų komisiją, jeigu norima, kad visi išlaikytų egzaminus. Pasisakiau nesutiksis pasirašyti po tokių protokolų, kuriame egzaminus bus išlaikę mokiniai, neturį reikiamos nuovokos matematikoje. Direktorius susirūpino. Jis pradėjo galvoti, ar nebūtų galima padaryti taip, kad visi nebereikėtų egzaminus laikyti tiems laisviems klausytojams, kurie yra labai silpni ir egzaminų išlaikyti negalės. Tą rūpestį spresti padėjo jam ponai G. ir H. nuostabiai meniška atspėdami jo mintis ir planus. Greitai kai kuriems ten pat posėdyje dokumentai atsirado, kitiems buvo parašyti palankiai išsiskinti. Likę jau išlaikė egzaminus visi. Ir vilkas buvo nuramintas, ir avys išgelbėtos.

3. Matematikos dvejetas
Mokytojų tarybos posėdyje, įvykusiame balandžio mėnesio 12 dieną, buvo svarstoma VIII klasės trečio trimestro apžvalga ir astuntokų prileidimas prie baigiamųjų egzaminų. Ir vel nė vienas mokinių asuntijoje klasėje ne iš vieno dalyko nebuvo gavęs dvejetų, išskiriant tik matematiką, iš kurios buvo dvejetas mokinei K. Pagal Lietuvoje veikusias taisykles, ta mergaitė negalėjo būti prileista prie baigiamųjų egzaminų.

Mano tvirta laikysena nu-gazdino kolegas mokytojus. Jie emė sparėti. Kūno kultūros mergaitėms mokytoja, panelė F. net pareiškė, kad negalima esą tuos mokinius, kurie jau istisą pusmetį pas mus mokėsi, taip paprastai išmesti iš gimnazijos. Jie turi išlaikyti egzaminus.

Mačiau, kad tokios nuomonės buvo visi mokytojų tarybos nariai. Net ir direktorius. Jie mane įtikinėjo, kad egzaminus reikia susvėlininti, taip juos praveisti, kad visi išlaikytų. Labai gražiai filosofavo direktorius, norėdamas mane įtikinti. Jį rėmė inspektorius G. ir ponas H. Antrasis inspektorius — ponas I. — tylėjo. Bet ir jis kartais pradėdavo mane raminti, kad, girdi, tokiais laikais reikia daryti nuolaidų.

Aš tada pasiūliau neskirti manęs į egzaminų komisiją, jeigu norima, kad visi išlaikytų egzaminus. Pasisakiau nesutiksis pasirašyti po tokių protokolų, kuriame egzaminus bus išlaikę mokiniai, neturį reikiamos nuovokos matematikoje.

Direktorius susirūpino. Jis pradėjo galvoti, ar nebūtų galima padaryti taip, kad visi nebereikėtų egzaminus laikyti tiems laisviems klausytojams, kurie yra labai silpni ir egzaminų išlaikyti negalės. Tą rūpestį spresti padėjo jam ponai G. ir H. nuostabiai meniška atspėdami jo mintis ir planus. Greitai kai kuriems ten pat posėdyje dokumentai atsirado, kitiems buvo parašyti palankiai išsiskinti. Likę jau išlaikė egzaminus visi. Ir vilkas buvo nuramintas, ir avys išgelbėtos.

3. Matematikos dvejetas
Mokytojų tarybos posėdyje, įvykusiame balandžio mėnesio 12 dieną, buvo svarstoma VIII klasės trečio trimestro apžvalga ir astuntokų prileidimas prie baigiamųjų egzaminų. Ir vel nė vienas mokinių asuntijoje klasėje ne iš vieno dalyko nebuvo gavęs dvejetų, išskiriant tik matematiką, iš kurios buvo dvejetas mokinei K. Pagal Lietuvoje veikusias taisykles, ta mergaitė negalėjo būti prileista prie baigiamųjų egzaminų.

Vladas Abramavičius
(Iš "Lit. ir Menas")

RABINDRANATH TAGORĖ

(Tęsinys)
Jei taip nebūtų, kaip gi galėtum tikėtis jį susitikti širdy! Ir t. t.

Piliečiai truputį apimsta, bet vis dėlto negali sutikti, kad karalius savęs nei savo valdžios visai nerodo ir tuo būdu leidžia kiekvienam be bausmės baimės savo karalių plūsti ir t. t. Bet ir tėvukas juos ramina sakydamas, kad "plūdimas karaliaus taip pat negalima paliesti, kaip pučiant negalima užgesinti saulės". O kada prie jų prisitariama ir anksčiau buvusieji piliečiai — Visu ir Virupakša — ir kada Visu pasipiktinęs ima pasakoti, kaip Virupakša pasakojio, būsią karalius dėl savo biauros išvaizdos nesirodąs, — tai tėvukas visai ramiai ir linksmu, kaip visuomet, veidu ramina: "Bet kam taip pykti, Visu? Jo jo karalius tikrai turi biau-riai išrodyti, nes kaip gi kitaip Virupakša savojoj karalystėj tokį veidą galėtų surasti. Savo karalių įsiai padarė savo pavelsu, kaip jis jį veidrodij matė".

O kada Virupakša vis daugiau prieš savo karalių pradeda prasimanyti, kiti supykę ima grąsinti čia pat jį išplėksią, — tėvukas ir juos visus ramina sakydamas: "Draugai, kam taip karščiau-tis? Biednas žmogelis rengiasis savo šventę daryti, dėlto jis ir kalbą (kaifnuoja) apie karalius biauromą. Eik toliau, Virupakša, tu rasi daugybę žmonių, kurie tau ir tikės! Daug laimės jųjų draugystėj".

Gia tėvukas ir visi piliečiai nueina savo keliais. Tuo tarpu vėl pasirodo tie svetimos žemės keleiviai, kurie pačioj pradžiojė keho ieškojo — Bhavadatta, Kauriylia ir Janardan — ir eidami šitaip sau kalba: "Bhavadatta. Man atėjo į galvą mintis, Gaundilya, kad ši d žmonės jokio karaliaus neturi. Tik jie kaip nors sugebėję gaudus paleisti, būk turi."

Kauriylia. Aš manau, kad tu sakai tiesi. Mės visi žinome, kad svarbiausia, kas kiek vienam ir kiekviename krašte į akį puola, tai karalius, kuris paprastai jokios progos nepraleidžia, kad pasirodytų.

Janardan. Bet žiūrėk kokia visur pėrdėm puiki tvarka — kaip tu gali bė karaliaus visa tai paaiskinti? Bhavadatta. Taip, ar tai išmūfūs, kurios tu pastekel taip ilgai savo viešpačiui tarnaudamas? Kam gi būtų reikalo ka-

Galima išgyti naujai išėjusią Amerikos lietuvių K. B. Kraučiuo knyga SIAURUOJU TAKELIU

178 dideli puslapiai, daug paveikslų. Autorius labai vaizdžiai aprašinėja savo gyvenimą. Ypatingai įdomi yra jaunatvė, susitikimas su stipresniais lietuviams dainininkais, Lietuvos parapijų bei Amerikos lietuvių chorai ir kasdieninis šeimos gyvenimas. Knyga galima įsigyti pas patį autorių, parašius jį Daynard Drive, Canton, Conn., arba NAUJIENOSE, pasiuntus joms \$2.00 čekį arba Money Order'į tokiu adresu: NAUJIENOS, 1739 So. Halsted St., CHICAGO 8, ILLINOIS

Galima gauti naujai išėjusią Amerikos lietuvių K. B. Kraučiuo knyga SIAURUOJU TAKELIU

178 dideli puslapiai, daug paveikslų. Autorius labai vaizdžiai aprašinėja savo gyvenimą. Ypatingai įdomi yra jaunatvė, susitikimas su stipresniais lietuviams dainininkais, Lietuvos parapijų bei Amerikos lietuvių chorai ir kasdieninis šeimos gyvenimas. Knyga galima įsigyti pas patį autorių, parašius jį Daynard Drive, Canton, Conn., arba NAUJIENOSE, pasiuntus joms \$2.00 čekį arba Money Order'į tokiu adresu: NAUJIENOS, 1739 So. Halsted St., CHICAGO 8, ILLINOIS

Galima gauti naujai išėjusią Amerikos lietuvių K. B. Kraučiuo knyga SIAURUOJU TAKELIU

178 dideli puslapiai, daug paveikslų. Autorius labai vaizdžiai aprašinėja savo gyvenimą. Ypatingai įdomi yra jaunatvė, susitikimas su stipresniais lietuviams dainininkais, Lietuvos parapijų bei Amerikos lietuvių chorai ir kasdieninis šeimos gyvenimas. Knyga galima įsigyti pas patį autorių, parašius jį Daynard Drive, Canton, Conn., arba NAUJIENOSE, pasiuntus joms \$2.00 čekį arba Money Order'į tokiu adresu: NAUJIENOS, 1739 So. Halsted St., CHICAGO 8, ILLINOIS

Galima gauti naujai išėjusią Amerikos lietuvių K. B. Kraučiuo knyga SIAURUOJU TAKELIU

178 dideli puslapiai, daug paveikslų. Autorius labai vaizdžiai aprašinėja savo gyvenimą. Ypatingai įdomi yra jaunatvė, susitikimas su stipresniais lietuviams dainininkais, Lietuvos parapijų bei Amerikos lietuvių chorai ir kasdieninis šeimos gyvenimas. Knyga galima įsigyti pas patį autorių, parašius jį Daynard Drive, Canton, Conn., arba NAUJIENOSE, pasiuntus joms \$2.00 čekį arba Money Order'į tokiu adresu: NAUJIENOS, 1739 So. Halsted St., CHICAGO 8, ILLINOIS

Galima gauti naujai išėjusią Amerikos lietuvių K. B. Kraučiuo knyga SIAURUOJU TAKELIU

178 dideli puslapiai, daug paveikslų. Autorius labai vaizdžiai aprašinėja savo gyvenimą. Ypatingai įdomi yra jaunatvė, susitikimas su stipresniais lietuviams dainininkais, Lietuvos parapijų bei Amerikos lietuvių chorai ir kasdieninis šeimos gyvenimas. Knyga galima įsigyti pas patį autorių, parašius jį Daynard Drive, Canton, Conn., arba NAUJIENOSE, pasiuntus joms \$2.00 čekį arba Money Order'į tokiu adresu: NAUJIENOS, 1739 So. Halsted St., CHICAGO 8, ILLINOIS

Galima gauti naujai išėjusią Amerikos lietuvių K. B. Kraučiuo knyga SIAURUOJU TAKELIU

178 dideli puslapiai, daug paveikslų. Autorius labai vaizdžiai aprašinėja savo gyvenimą. Ypatingai įdomi yra jaunatvė, susitikimas su stipresniais lietuviams dainininkais, Lietuvos parapijų bei Amerikos lietuvių chorai ir kasdieninis šeimos gyvenimas. Knyga galima įsigyti pas patį autorių, parašius jį Daynard Drive, Canton, Conn., arba NAUJIENOSE, pasiuntus joms \$2.00 čekį arba Money Order'į tokiu adresu: NAUJIENOS, 1739 So. Halsted St., CHICAGO 8, ILLINOIS

rauju turėti, jei ir be jo jau tvarka ir santarvė būtų? "Janardan. Visi šitie žmonės čia susirinko, kad pasilinksminyt per šventę. Ar tu mama, galėty tai atsiftikti anarchijos krašte? "Kiti du kėlionės draugai visiskai sutinka, kad tvarka ir viskas kita stoj žemėj čina'kuo puikiausiai, bet kur karalius? — jie klausia. Į tai vėl Janardanas atsako, kad "iš patyrimo yra žinoma, jog netvarka ir anarchija gali ir tenai būti, kur karalius yra, — bet ką mes matome šičia? — jis klausia."

Taip besiginčydami keleiviai toliau nueina. O tuo tarpu iš tolo pasigirsta daina, kurią dainuoja atėmanai vyrų minia. Čia pat toliau pasirodo karaliaus pasiuntinys su karaliaus sąrašais ir tuojuo paliepia visiems iš keho pasitraukti. Nustebę piliečiai pradeda niurnėti — ką gi, sako vienas iš jų — kas atsitiko, ar mes kokie šunes, kad tikrim iš kelio trauktis? "O kada karaliaus pasiuntinys pasako, jog patsai karalius tuo keliu atėina — piliečiai ima iš jo juoktis. — "kas gi kada girdėjo, kad mūsų karalius lėistų šitiems reksniamis apie savę skelbtii?"

Bet tuo tarpu ima rodytis vėliauos ir kiti besiatfinancios karališkos ddybės ženklai. Piliečiai nustebe pritilsta ir ima vienas kiti' dėl karaliaus apkalbėjimo kaltinti, skęsti. Vienas iš piliečių tarpo, vardu Kumbha, ima teisintis, kad jis dėlto karaliaus pasiuntiniui taip prieštaravę ir netikėjęs, kad jau vieng kartą jis skaudžiau apsigavo istikimai tarnaudamas apgaviku, kuris su didžiausia iskilme karalium buvo pasiskelbęs. Jis tai tiesiog savo likinio nelaimės vadinia: "Kada karaliaus apgavikas pasirodė — aš žodžio nepratariaiti, o dabar, kada gal būt tikrasis karalius atėina, kad aš kalbu kaip išdavikas". Bet į tai kitas pilietis Madhav, atsako, kad jo principu — "karaliaus visuomet reikia klausyti — ir tai nieko nereikšia, ar jis tikras ar netikras". "Nes ką mes žinome apie karalius, kad galėtume apie jitos spręsti!... Aš visuomet klausau ir gerbiu — jis sako: jei tai yra tikras karalius — gerai, puiku; jei ne — ką gi tai kenks?"

Tuo tarpu pasirodo ir patsai karalius visoj savo didybėj ir puikybej daugybės tarnų apsup-tas ir žibanciomis brangenybėmis išpuostas. Net tie, kurie

pirma iš karalius juokės ar netikėjo, kad jis gali pasirodyti, dabar į pirmas eiles spraudžias, kad tik karalius juos pamatytų. Visi rykuoja, karalių sveikina. Tik vienas Kumbha nustebe žiūri ir sat vienas kalba: "Pas-laptis didėja. Aš esiuo tėvuką atsivesti". Bet kada Kumbha su tėvuku sugrįžta, harūliūis jau būna toliau nuejęs. Kumbha stengiasi tėvuką itikinti, kad tai tikrai karalius buvęs, nesq "ne vienas ir ne du jį savo akimis matę, bet simtai ir tūks-tūčiai". Bet tėvukas atsako: "Tai juo daugiau visas dalykas yra itiriamas. Kada gi mūsų karalius mėgino žibučiais ir puikybe savo žmonių akis apdumti? Tai ne karalius, kuris tokį triukšmą kelia per šalį vaziuodamas"

Bet Kumbha vis nenusileidžia. Jis sako, kad gal būt šį kartą dėl tokios didelės iskilmės — pavasario šventės — karalius tikrai nusprendė žmonėms visoj savo didybėj pasirodyti — pagaliau, girdi, negalimas dailas, kad tokioj grozybėj ir didybėj galėty kas kitas, ne karalius pasirodyti. Bet tėvukas atsako: "Jei mano karalius nutarty pasirodyti, tai tavo akys jo vis-tiek nematytų, nes jis niekuo

Vienos moteries balsas (karalienė Sudarsana), šviesos, šviesos! Kur yra šviesa? Atsitam kambarį žiburio nežibina niekad! (Bus daugiau)
• Viešas priešas verčiau negu slaptas draugas.
• Klausk, ir žinosi.

CHICAGO SVARIAUSIAS IR MODERNISKAUSIAS DARZAS BUČO DARZAS WILLOW WEST INN AND PICNIC GROVE 83rd and Willow Springs Road WILLOW SPRINGS, ILL.

"NAUJIENOS" BOLŠEVIKAMS YRA RAKŠTIS JU AKYSE

GAIDOS MUZIKAMS IR DAINININKAMS

"NAUJIENOSE" GALIMA GAUTI ŠIAS LIETUVISKŲ DAINŲ GAIDAS PIANU:

- 1. Rinkinys lietuviškų liaudies dainelių ir šokių, 16 psl. Rinkinyje yra šios dainos ir gaidos: 1. Tegu giria šlamsčia, 2. Suktinis I, 3. Suktinis II, 4. Kokietka, 5. Paspapanas, 6. Vengerka, 7. Klumpakojis, 8. Aguonėlis, 9. Vakar vakarėji, 10. Auogin tėvas, 11. Meilės valsas, 12. Siuntė mane motinėle, 13. Čigonai, 14. Pėlela, 15. Norio miego. Šis rinkinys kainuoja tik \$1.00.
2. Safoinės Čerionės DAINOS LIETUVAI, 18 psl. Šiame rinkinyje yra: 1. Lietuvos laukai, 2. Kada girdžiū aš dainą, 3. Klajonė, 4. Rauda, 5. O tėvyne manoji, 6. Šių metų malda. Šis rinkinys kainuoja \$2.00.
3. Stasio Šimkaus DAINOS, piano vienam balsui, 8 psl. 1. Plaukia sau laivelis, 2. Pamyliėjau vakar, 3. Kur bakožė sėmanota, 4. Ant marių krantelio. Šis rinkinys kainuoja \$1.00.

Šiuos gaidų ir dainų rinkinius galima gauti NAUJIENOSE. Jei atsiu- site čekį arba Money Order'į už gaidas ir pridėsite 25 centus persiuntimo išlaidoms, tai pasiųsime jas paštu. Čekius prašome išrašyti NAUJIENOMS ir pasiūsti tokiu adresu:

NAUJIENOS 1739 So. HALSTED ST., CHICAGO 8, ILLINOIS

DONALD PETKUS ANTHONY PETKUS

A. PETKUS & SŪNUS NAUJA KOPLYČIA MARQUETTE FUNERAL HOME 2533 West 71st Street (Maplewood gatvės kampas) Grovehill 6-2345 TQwnhall 3-2108

Pilnas laidotuvių aptarnavimas, įskaitant karstą ir pasinaudojimą mūsų gražiom kopolyčiom, yra nuo \$375.00; \$430.00; \$595.00; \$650.00; \$695.00; \$750.00; \$875.00; \$895.00; \$945.00; \$975.00; \$990.00 ir daugiau. Karstą galima pasirinkti kopolyčioje.

GRAŽIOS INDIVIDUALINĖS KOPLYČIOS MAŠINOMS PASTATYTI AIKSTĖ Lietuviams teikiama šios rūšies aptarnavimas 30 metų.

J. KLAUSEIKIS

Laikinosios vyriausybės prisistatymas ir jos pristatymas enciklopedijoje

O, jei mes ateityje, kai sugrįš mūsų kariai, šimtams tūkstančių iš jų ir milijonams suteiksime jų trokštamą, savo egzistencija, suteiksime nuosavą žemę ir padėsime jiems pasistatyti taip trokštamą nuosavą kiemą, tai ir jie tebus pradžia to viso darbo, kurį jie, jų žmonos, vaikai ir vaikai vaikams turės atlikti. Jie turės tą laimėjimą, kurį jie iškovoję kovos lauke, amžiams sau užtikrinti.

Čia gali būti didelė pagunda "vokiečiams" priimti, kur jie randami, ir tokius, kurie jais pasišūlo, arba tautos skaitlingumą padidinti germanizacijos veikla. Bet už tai, kad esame nacionalistai, o ne imperialistai, mes tai pagundai pasipriešinsime sekmingai, nes visada nulėms tik kokybė, o ne kiekybė.

Ten, kur rytoj vienas sėdės, po šimto metų turės sėdėti šimtas. Kur rytoj vienas geriausias rasės vokiečių sėdės, ten už šimtmečio šimtas geriausias rasės vokiečių sėdės. Kur rytoj vienas abejingas vokiečių sėdės, ten po šimtmečio sėdės jau šimtas abejoningų vokiečių iš blogos rasės.

Tai būtų nuostolis, kuris šiandien atrodo menkas, bet greitai pasidarytu nepašalintomas.

Juo didesnis skaičius "ir vokiečių" iš blogos rasės Rytuose būtų, juo didesnis bus pavojus, kad vadovybė iš mūsų rankų išslis, kad tarpas tarp mūsų ir švietimo tautų sumažėtų, o niviliacijos pavojus padidėtų.

Tarp tų vyrų, kurie šiandien baigiamą mūšį prieš bolševizmą kovoja, kad įgytų gyvybę teikiančios žemės vokiečių arklu, kurie ten laimi vieną laimėjimą po kito, mes tikrai galime laukti esant geriausių atrinktu vokiečių žmonių, kuriems, kaip ir šiandien, galėsime patikėti savo ateities likimą. Ir iš fronto kario padaryti rytojais kolonistais, šiandien yra mūsų geriausias ir didžiausias uždavinys, kokį mums uždės likimas, šiam karui pasibaigus.

Kas stebi šį karą, kas įvertina jo kietumą ir aukas, tas negali nematyti šio uždavinio, jei jis nori būti teisingas. Labai skaudu, kad ši kova tiek daug aukų iš mūsų pareikalauja. Likimas mums nieko nedovanoja, bet jis yra pasirengęs mūsų aukas teisingai įvertinti ir suteikti mums didžiausią galimą, kokį mums istorija kada nors suteikė per mūsų priešų apakimą.

Kiekvienas, kuris šimta kare žina, kariauja ir įsvertina tą žemę, kurią ateityje jo draugai ars. Kiekvienos gyvybės auka teikia erdvės, kurioje ateityj stovės šimtas vokiečių lopščių.

Erdvės platumė, kurį jis įgyja savo tautai, gyvenimo pilnume, kurį jis jai atveria, nebūna neturto, duonos stokos ir maisto

rūpesių, nebus erdvės trūkumo, nebus asfaltinių daigų, iškrūpimų iš natūralaus gyvenimo būdo, civilizacijos aukštuma. Gamtai artimiausiose sąlygose vokiečių motinos savo vyrams vėl dovanos daug vaikų, o jų džiaugsmingas juokas skambės virš žuvusiųjų kapų, kaip šio pasaulio aukščiausias laimės simbolis už ką jie žuvo.

Jie iš tikrųjų bus žuvę, kad Vokietija gyventų... Ši tiesa po šio karo labiau pasitvirtins, nei bet kada anksčiau ir bus giliausioji ir prasmingiausia jų aukos prasmės sąvoka.

Klaudų didvyriai

Tai šitokius kolonizacijos germanizacijos ir rytų Europos tautų išnaikinimo planus nacionalistai turėjo paruošę savo karo mašiną sukdamai. Tų planų laikinosios vyriausybės žmonės galėjo ir nežinoti. Bet jie žinojo, kaip vykdomas naujosios Europos organizavimas, Vokietijoje ir Lenkijoje naikinant žydus ir lenkus bei atimant Lietuvos, Klaipėdą. Tačiau laikinąją vyriausybę, vistik rado svarbiausiu dalyku deklaruoti entuziastingą prisidėjimą prie naujosios Europos organizavimo. Tai "politika" klaida. Klaidų jie padarė tokių, kurių dabar baiminasi.

Bolševikams įgyjuojant lietuviai neraginami rinkosi į mobilizacijos vietas. Lygiai lietuviai ėmėsi ginklo, kai vokiečiai pradėjo bolševikus bombarduoti. Aprašydamas sukilėlių veiksmus enciklopedijos autorius rūšiuoja ir skaičiuoja, ką padarė pavasarininkai, ateitininkai ir vienas kitas kitokios organizacijos narys. Mes žinome, pažįdzę, jog hitlerininkų ir bolševikų karui prasidėjus lietuviai prie Lietuvos nuo bėgimo nušokdino sovietų karinį traukinį ir apsirūpino ginklais bėgančiam bolševikui mušti. Bet tie lietuviai veikė bendrai, nesirūšiuodami, kaip pavasarininkas, katras jaunalietuvis, katras tik šaulys. (O vadovavo atsargos jaunesnysis leitenantas, studentų atsargos karininkų organizacijos Ramovės narys). Kitas pavyzdys: nusprendė būrelis žemaičių, jog bolševikai su savo armija trauksis link Liepojos Kalties, arba vadinamuoju Liepojos, vieškeliu. Nusprendė sukludyti ir bolševikams į kailį įpilti. Sudegino malūno tilta. Tačiau bolševikai tuo keliu nevažiavo. Vėliau lietuviai viršaitis priklausiojo sukilėliams;

Jūs, šelminiai, sudeginote tilta, o dabar nėra pinigų naujam tiltui.

Taigi, veikė lietuviai, sukilo lietuviai, kaip ismanė. Pirmauo ne pavasarininkai, bet atsargos kariai ir šauliai, kurie buvo apmokyti ginklą varuoti. Patriotinius ir gerus karių žygius ne kartą, pasaulio istorijoje žinoma, yra sugadinę politikai. Girdamiesi savo "nuopelnais"

laikinosios vyriausybės frontavikai, entuziastingai prisidėjusieji prie naujosios Europos organizavimo, auvertina sukilėlius ir meta dėmę lietuvių tautai.

Amerikos prezidentas Rooseveltas ir Anglijos ministeris pirmininkas Churchillis karo meto politikoje taip pat nebuvo aiškiaregiai ir klaidų padarė. Ne visi jų planai įgyvendinti, kaip planuota. Dėl to kai kas iš mūsų drįsta juos net viešuose susirinkimuose politiniams gengerstieriais pavadinti, o tuos, kurie siūlėsi į žydų, lenkų ir pačių lietuvių naikinimo talką, kelia į didvyrius. O patys tokie "didvyriai" save vadina "demokratiniiais nusiteikusiaisiais" lietuviais.

Laikinosios vyriausybės valdymo aktai

Enciklopedijos autorius pripasakoja laikinosios vyriausybės valdymo aktų, bet pats tuojau pat paaiškina, jog visi laikinosios vyriausybės nutarimai nebuvo paskelbti, juo labiau išryškinti. Lietuvių Aktyvistų Fronto organe Laisvė, nes Lietuvoje viešpatavo vokiečių valia ir galia. Tad, kam kalbėti, apie valdymą, apie Lietuvos paėmimą ir savo rankas?

Bolševikmečių žemaitijoje pasklido kalbos, jog už keliolika šimtų rublių vadovai labai lengvai perveda į Vokietiją, į Klaipėdos kraštą, naujosios Europos kūrėjo nuo Lietuvos atimta. Ukininkai 1941 metų pavasarį bolševikų uždėtų nežmoniškų duoklių negalėjo atiduoti. Prasidėjo areštai, o kartais ūkininkų ir šių kitų lietuvių bėgimas į Vokietiją per geradarius vadovus. Vadovai provokatoriai, išdavikai, žydui tame biznyje nebuvo girdėti. Enciklopedijos autorius apie tuos lietuvius provokatorius nežino. 1941 metų birželio 22 d. karui prasidėjus iš Kauno kalėjimo išėjo nemažas būrys žemaičių, kurie provokatorių vadovų buvo ne į Vokietiją pervešti, bet tiesiai atiduoti į enka-vedistų rankas.

Zemaičiai, buvę kaliniai, iš Kauno norėjo koskubiausiai važiuoti namo. Vaikščiojo jie iš vienos įstaigos į kitą, bet leidimo negavo. Nis vokiečiai sakė, jog žemaitija tebėra fronto linijoje. Nesaugu. Civiliams nevalia važinoti. Pagaliau ketvirtosios savaitėje gavo leidimą iš Kauno išvažiuoti, bet tik pane- muniais iki šilutės, o toliau Klaipėdos kraštu į Kretingą. Tai vienas ryškus pavyzdys,

Moterys geros matematikos

"Moterys turi silpnąbę į matematiką", sako anglų komedijų rašytojas Noel Coward, patiekdamas tokius pavyzdžius: "Jos dalina per pusę savo amžinių dukart daugiau už savo sukneles sumokėtą kainą ir prideda mžiausiai po penkinę prie savo draugių amžiaus metų skaičiaus".

kaip laikinąją vyriausybę "kelias savaites Lietuvai valdė".

Betgi, enciklopedijos entnografinio skyriaus redaktorius, pasilyčiodamas iš žmonių, rašo, jog laikinąją vyriausybę atstata krašte tvarką ir teise... O kai dėl barbariškos teisės tuometinėje Lietuvoje siautėjimo metama kaltė lietuviams, tai jau negerai. Reikia tada organizuoti mitingus, ginti lietuvių vardą. Tada ir Draugas rašo smarkų editorialą apie žydus.

Prie absurdu prieinama, kai frontininkai fanatišką užsiedigimui siekia, savo vadų klaidų nepaisydami, būtinai saviški iškelti ministerius pirmiņinkus. Ir ne į betkokių, o "paskutinės teisės Lietuvos vyriausybės". Draugo dienraštyje vienas agitavo, jog visi veiksniai turi pasisakyti už laikinąją vyriausybę ir ją įnešdinti į kongreso rekordus.

Pabaigai — apie "first lady"

Kai nebėra ponios, nebėra vilnės ir ponai. A. Steponaitis du kartus teisėtai kandidavo į Amerikos prezidentus ir abu kartu nelaimėjo. Vis būdavo balsu, jog jis gyvena be žmonės, į valdžios pirmąją vietą netinka. Yra pasklidusi žinia po visą Lietuviskąją Ameriką, jog ir iš frontininkų vyriausios paslėgtos vyriausioji "first lady" pradingusi. Negi frontininkai dar tikisi į katalikiškosios Lietuvos teisėtus ministerius pirmiņinkus įsodinti premjera be "first lady"? Gal vėrciau jie užgiedotu — Sic transit!

Kai vokiečiai, jausdamiesi labai galingi, tikėjo apsieisla ir be entuziastingos laikinosios vyriausybės talkos, atmetė talkininkus, tai kai kas iš jų neapdairiai, bet taip pat entuziastingai, pradėjo veikla prieš nacius. Atsidarė ir kaceto vartai. Gaila žmonių. Gaila ir enciklopedijos, kad ji iš mokslo veikalo kelio pasuko į sufrižuotą propagandą.

(Pabaiga)

Literatūra ekonominiiais klausimais

Turime idomios ir ekonomistams būtinos medžiagos apie Amerikos lietuvių ekonominį gyvenimą. Egzempliorių skaičius nedidelis. Anksčiau atsiliepusieji pirmieji gaus. Turime:

1. AMERIKOS LIETUVIŲ PREKYBOS BUTŲ VEIKLA, 70 puslapių. Išleido Amerikos Lietuvių Ekonominis Centras..... \$1.00
2. ZINIARAŠTIS NR. 3. Amerikos Lietuvių Ekonominio Centro leidinys, 1933 m., 96 pusl. \$1.00
3. AMERIKOS LIETUVIŲ EKONOMINIO CENTRO PROTOKOLAI IR REFERATAI, Am. Liet. Ekonominio Centro leidinys, 1953 m., 88 psl. \$1.00

Kas iš karto užsisakys visas tris knygeles, tai galės jas įsigyti už \$2.00. Pinigus prašome siųsti tokiu adresu:

NAUJIENOS
1739 So. Halsted St., Chicago 8, Illinois

STOVYKLINĖS . . .

(Atkelta iš 2-ro psl.)

miū. Kai beposėdžiaujant buvo prieita prie mokinės K., mokytojų tarybos nariui pradėjo sakyti kalbas. Jie kalbėjo ilgai. Visi įrodinėjo, kad mokinėi K. nereikia daryti kliūčių laikyti baigiamuosius egzaminus. Visas tas kalbas baigė mokytojas H., pranešdamas, kad Augsburgas — lietuvių švietimo vadovybė Augsburg — liepęs perduoti jo pagedavimą, kad mokytojų tarybos visur sudarytų sąlygas visiems aštuntųjų klasių mokiniams baigti gimnaziją.

Po pono H. kalbos buvo duotas žodis man. Pats direktorius paprasė mane pasakyti tuo reikalu savo nuomonę.

Trumpai tekalbėjau. Pareiskiau tik, kad pono H. perduoto pagedavimu iš Augsburga aš mažiau tegaliu remtis, negu švietimo vadovybės tremtyje raštu, kuris buvo perskaitytas praėjusio posėdyje. Tame rašte buvo sakoma, kad mokslo lygi gimnazijose reikia išlaikyti tinkamoje aukštumoje.

Po to kalbėtojų mintys pradėjo konkretizuotis. Jie jau aiškiai siūlė man sava ranka dvejetą perdirbti į trejetą.

Aš į tai atsakiau, kad tokiu būdu aš taip pat galėčiau kito mokinio trejetą perdirbti į dvejetą. Tokių perdirbinėjimų aš dar nesu daręs, ir mano sąžinė neleidžia jų ir dabar daryti.

Po tokio mano pareiškimo, kolegų kalbos buvo bepašdarančios aštrokomis mano adresu. Susidarė padėtis, kad visi kalbėjo apie mane ir svarstė mano pasiūlymų gerumą ar negerumą. Aš, kiek užsigavęs, pareiškiau, kad mane teisti čia ne vieta. Kalbos po to susvėlėno, tačiau nesibaigė. Kai kurie ėmė siūlyti ta klausimą baigti, nes jau per ilgai kalbama apie vieną mokinį, bet panele J. tuojau alkirto, kad galima ešą ir pusę dienos kalbėti, kad tik būtų galima žmogų išgelbėti.

Pagaliau direktorius davė man konkretų klausimą, paprašydamas sekretorių tą klausimą užprotokoluoti. Jo klausimas buvo: "Ar ponas L. S. sutinka pavesti mokytojų tarybai išvesti mokinės K. metinį matematikos pažymį?" Mano atsakymas, kurį taip pat paprasiau užprotokuluoti, buvo štoks: "Sutinku pavesti mokytojų tarybai išvesti visų aštuntos klasės mokinių

metinius matematikos pažymius, tačiau ne vieno kurio mokinio atskirai".

Tada posėdis balsų dauguma nutarė sudaryti komisiją, — kuri patikrins mokinės K. matematikos žinias ir išves jai metinį matematikos pažymį. Komisija buvo sudaryta iš direktoriaus, lotynų kalbos mokytojo G. ir anglų kalbos mokytojos ponios T.

Šitai pat baigėsi tas ilgai užsitęsęs klausimas. Priešus prie sekančio darbotvarkės punkto — baigiamųjų egzaminų komisijų sudarymo, aš vėl paprasiau užprotokuluoti mano prašymą neskirti manęs į baigiamųjų egzaminų komisijas. Paprasiau užprotokuluoti ir motyva: "kad, mokinių žinias įvertinant, išvengus nesuspatingumo, koks buvo šiame posėdyje dėl mokinės K. metinio matematikos pažymio". Nežinūnais motyvas, kurio, aišku, nė vienas nepamėnė, buvo noras sumažinti savo "vargą". O juk kiekviena proga jie kalbėdavo apie didelį savo pasišventimą jaunimo auklėjime. Prie anų sąlygų pamoką būtų buvę galima ne trumpinti, o ilginti, nes, nesant vadovėlių, reikėdavo mokytojui per pamokas diktuoti, o mokiniams užrašinėti, kas užimdavo nemažai laiko.

Pirmasis direktorius dėstė matematiką penktoje ir šeštoje klasėse. Išstumtas iš direktoriaus vietos, jis iš gimnazijos darbo visai pasitraukė. Dėstyti matematiką šeštoje klasėje naujasis direktorius pavėdė man.

Kai paėmiau šeštąją klasę, tebuvo tik pora savačių iki trimestro galo. Nebegalėjau 26 mokinių klasei per tokį trumpą laiką prirašyti tiek pažymių, kad būčiau galėjęs iš jų trimestį išvesti. Tiesa, buvo ir pono M. prirašytų pažymių —

gal pusė klasės mokinių jau turėjo po vieną ar du pažymius bendrabutyje, tačiau niekas jų net jungdamas juos su savaisiais, išvesti trimestrį ir po juo pasirašyti niekuomet nebūčiau sutikęs, nes jau žinojau pono M. neobjektyvumą mokinių žinias įvertinant. Be to, vistik permaža pažymių būtų buvę, nors ir pono M. pažymius prie savųjų jungiant, nes aš pats per pirmąsias pamokas galėjau su klase tik susipažinti. Būčiau galėjęs duoti klasei vieną ar du rašomuosius darbus, prirašyti liki tol buvęs inspektoriumi. Vienas iš pirmųjų naujojo direktoriaus žygiu buvo pavesti mokytojų tarybai persvarstyti pamokos ilgį. Ta jiems duota galimybė mokytojai pasinaudoti, didele balsų dauguma nutardami pamoką sutrumpinti iki 40 minučių. Motyvu jie tam pateikėdino įvairių, bet tikrasis motyvas, kurio, aišku, nė vienas nepamėnė, buvo noras sumažinti savo "vargą". O juk kiekviena proga jie kalbėdavo apie didelį savo pasišventimą jaunimo auklėjime. Prie anų sąlygų pamoką būtų buvę galima ne trumpinti, o ilginti, nes, nesant vadovėlių, reikėdavo mokytojui per pamokas diktuoti, o mokiniams užrašinėti, kas užimdavo nemažai laiko.

Istikines, kad matematikos trimestrį tai klasei išvesti jokių būdu nebegalėjau, ramiausiai pradėjau klasės dienyne rašyti mokiniams pažymius ir sekančio trimestro skillį. Buvau jau tris pažymius parašęs, kai spalio mėnesio 18 dieną pasiškietė mane direktorius ir pareikalavo, kad per likusias dvi dienas išvesčiau klasei trimestrį matematikos pažymius. Jeigu aš to padaryti negalėsiu, jis būsiu prierastas skirti tai klasei mano vieton kitą mokytoją.

L. S.
(Bus daugiau)

"NAUJIENOS" KIEKVIENO DARBO ŽMOGAUS DRAUGAS IR BŪCIULIS

DABAR LAIKAS SIŪSTI SIUNTINIUS ŠVENTEMS JŪSŲ GIMNEMS IR DRAUGAMS LIETUVOJE

COSMOS PARCELS EXPRESS CORP.

Mes pranešame savo seniems klientams, o taip pat naujesiems, kuriems mes patarnaujame, kad mūsų firma tešia siuntinių peršuntimą į Sovietų Sąjungą.

Mes esame įgalioti V. O. VNESPOSYLTORG priimti siuntinių siuntimą ir mes garantuojame, kad siuntiniai bus pristatyti ir labai skubiai.

Visi mūsų skyriai turi didelį pasirinkimą siuntiniams reikmenų (audinių, odų ir t. t.) labai prienamomis kainomis.

Visi mūsų skyriai suminėti žemiau kuo geriausiai jums patarnaus pagal kiekvieno individualius pagedavimus.

- NEW YORK 3, N. Y. — 39 - 2nd Avenue AL 4-5456
- NEW YORK 11, N. Y. — 135 W. 14th Street CH 3-2583
- BROOKLYN 11, N. Y. — 370 Union Avenue EV 4-4952
- BROOKLYN 7, N. Y. — 609 Sutter Avenue DI 5-6808
- ATHOL, Mass. — 61 Mt. Pleasant Street CH 9-2245
- BOSTON 18, Mass. — 271 Shawmut Avenue LI 2-1767
- SOUTH BOSTON, Mass. — 359 West Broadway Tel. 268-0068
- BUFALLO 6, N. Y. — 332 Fillmore Avenue TL 6-2674
- CHICAGO 22, Ill. — 2222 W. Chicago Avenue BR 8-6966
- CHICAGO 8, Ill. — 3212 So. Halsted Street WA 5-2737
- CLEVELAND 13, Ohio — 904 Literary Road TO 1-1068
- DETROIT, Mich. — 7300 Michigan Avenue LO 1-5355
- GRAND RAPIDS, Mich. — 606 Bridge St., N. W. GL 8-2256
- HAMTRAMCK, Mich. — 11333 Jos. Campau GL 7-1575
- HARTFORD 14, Conn. — 200 Franklin Ave. Tel. 233-8030, 246-0215
- IRVINGTON 11, N. J. — 762 Springfield Ave. ES 2-4685
- YOUNGSTOWN 3, Ohio — 21 Fifth Avenue RI 3-0440
- LOS ANGELES 22, Calif. — 960 So. Atlantic Blvd. AN 1-2994
- LAKEWOOD, N. J. — 126 - 4th Street FO 3-8569
- NEWARK 3, N. J. — 428 Springfield Avenue LO 3-1797
- NEW HAVEN, Conn. — 509 Congress Avenue LO 2-1446
- PATERSON 1, N. J. — 99 Main Street MU 4-4619
- PASSAIC, N. J. — 176 Market Street GR 2-6387
- PHILADELPHIA 23, Pa. — 525 W. Girard Ave. PO 5-5892
- PITTSBURGH 3, Pa. — 1015 E. Carson Street HU 1-2750
- SAN FRANCISCO, Calif. — 2076 Sutter Street FI 6-1571
- WATERBURY, Conn. — 6 John Street PL 6-6766
- WORCESTER, Mass. — 74 Millbury Street SW 8-2868
- YONKERS, N. Y. — 555 Nepperhan Ave. GR 6-2681

NELAUKITE - RYTOJ GALI BŪTI PERVELU!

Jei norite užsitikrinti nuo ugnies namus, baldus, automobilius, ar šiek ką apdrausti, reikalaukite agento, arba brokerio, kad jis parūpintų jums polisą per mūsų kompaniją. Nelaimėi litikus, neturėsite jokių nemalonių.

"Mes esame pirmaklasiai nariai Chicago Board of Underwriters"

O'MALLEY & McKAY, Inc.
222 WEST ADAMS STREET KAMBARYS 1043
Telefonas: Central 6-5206

Generaliniai Agentai šių Kompanijų:
COLUMBIA INSURANCE COMPANY
PEARL ASSURANCE COMPANY
LUMBERMEN'S INSURANCE COMPANY
MASSACHUSETTS FIRE & MARINE INSURANCE CO.
MICHIGAN FIRE & MARINE INSURANCE COMPANY
AMERICAN AUTOMOBILE INSURANCE CO.
MASSACHUSETTS BONDING & INSURANCE CO.

MŪSŲ ŽINGSNIAI

Leidžia Santara ir Sambi Sviesa Chicagoje.
Redaguoja Rita Kavolienė
Medžiagą siūsti: 622 Nicholas St., Defiance, Ohio

6 METAI

NR. 12 (192)

HE IS NO MORE

ŠIAIS ŽODŽIAIS AMERIKOS SKAUSMĄ ISREISKĖ SENATORIUS MANSFIELD, ATVEZUS JOHN F. KENNEDY KARSTĄ Į KONGRESO ROTUNDĄ.

SKAUSMO VALANDA TAČIAU NEBUS VISAI NEPRASNINGA, JEI JI TAPS PASIRYZIMO IR PASIZADĖJIMO VALANDA.

PASIZADĖJIMO SKLEISTI TOLERANCIJOS IR MEILĖS DVASIAŲ VISUR IR VISADA IR PASIRYZIMO KOVOTI UŽ ŽMOGAUS IR VALSTYBĖS LAISVĘ. RVM

ISPŪDŽIAI IŠ SUVAŽIAVIMO

LIUDAS ŠMULKSTYS, Jr.

III

Santaros - Šviesos Federacijos šeštadieninė suvažiavimo programa prasidėjo visiems gerai pažįstamo ir jau daug kartų mums įdomiomis temomis kalbėjusio dr. Vytauto Kavolio paskaita "Šiandieninė pažangumo reikšmė". Ši ideologinė paskaita, kurioje buvo paliesta daug lietuvių visuomenei aktualių klausimų, buvo ypatingai gerai paruošta ir su dideliu įdomumu visų išklausyta. Kai kam iš klausytojų galėjo rodytis, kad kol Kavolio pavyzdžiai kaip tik jiems ir gali būti taikytini. Reikia tikėtis, kad ši paskaita, taip ryškiai išsklaidžiusi tikro tikėjimo reikšmę, bus išspausdinta lietuvių spaudoje, nes ji sudaro dar vieną plytą liberalų mintijimo pamatuose.

Popietinę paskaitą skaitė vienas iš svarbiausių išeivijos lietuvių teatro kūrėjų, režisierius Jurgis Blekaitis. Paskaita apie Lietuvos dramos teatrą buvo daugiausiai apžvalginio pobūdžio. Trumpomis akimirkomis buvo paminėti pagrindiniai Lietuvos dramos teatro pradininkai bei kūrėjai. Tik galima, kad tokio pobūdžio paskaitoje negalima buvo arčiau susipažinti nei su vienu iš šių mūsų scenos veteranų. Berods, tačiau yra planuojama kitų metų suvažiavime tęsti šią temą su rež. Jurgiu Blekaitiu, tuomet bus galimybė eiti ir į didesnes detales.

Šeštadienio vakare visas suvažiavimas turėjo progos gerėti tradiciniu suvažiavimo literatūros vakaru. Nuo pat jau pirmojo suvažiavimo šeštadienio vakare savo naująją kūrybą pristatyti pakviečiami stipriausi lietuvių literatūros išeivijoje kūrėjai. Literatūros vakarų metu tarp kūrėjų ir klausytojų susidaro toks intymus ryšys kaip retai kur kitur įmanomas. Šiais metais pirmą kartą turėjome progos išgirsti rašytojus Antaną Gustaitį ir Jurgį Blekaitį. Be jų, taip pat vėliausiajį savo kūrybą skaitė mums gerai pažįstami Liūnė Sutema, Julius Kaupas, Marius Katiliškis, Algimantas

— stipraus įtempimo ir aukšto intelektualinio lygio suvažiavimo programos. Visi turėjo progos pasijuokti iš skėtų vaizduojamųjų Montessorinio auklėjimo metodus, Rūtą Lee Kilmoneytę, Kennedžio ir Chruščiovo pasikalbėjimus, Lietuvos istoriją ir daugelio kitų originalių improvizacijų.

Paskutinės suvažiavimo dienos — sekmadienio ryto gerai paruošta, aukšto mokslinio lygio paskaitą "Sovietinės politinės indoktrinacijos teorijos ir praktikos bruožai okupuotoje Lietuvoje" skaitė dr. Benediktas Mačiūka. Dr. B. Mačiūka neseniai yra gavęs daktarą iš Chicago universiteto už disertaciją, kurioje nagrinėjama Pabaltijo kraštų sovietizacija. Ši paskaita buvo pačią įdomią, nes tema buvo ryškinama ir situacija interpretuojama pasiremiant ir naudojant pačių komunistų okupuotos Lietuvos spaudoje skelbiamą medžiagą. Naudojantis ir darant išvadas iš pačių okupantų šaltinių, galima pasiekti daug geresnių rezultatų mūsų veikloje, nes toli gražu ne viskas jiems tenai gerai sekasi. Todėl yra nepaprastai svarbu sekti, interpretuoti ir vadovauti mums darbuose tuo, kas dabar vyksta okupuotoje Lietuvoje, ko sovietai siekia ir kaip jiems sekasi savo siekimus įgyvendinti.

Pavyzdžiui, sovietai vienu iš pagrindinių savo politinės doktrinacijos metodu laiko nuoseklų Lietuvos istorijos perrašymą visiškai pagal jų siekimus. Labai ryškiai stengiamasi parodyti lietuvių tautos "istorinį" draugiškumą ir ryšius su rusų tauta. Falsifikuojant faktus išvedama, kad jau 1918 metais Lietuva buvo pareiškusios norą įsijungti į tarybinę šeimą ir buvus įkurta tarybinė valdžia, vėliau fašistų užšlopinta ir kad dabartinė valdžia yra tik normalios anos padėties išdava. Taip pat, pavyzdžiui, bet kokie dabar atsirandantys ekonominiai sunkumai yra aiškinami, kaip Nepriklausomos Lietuvos laikų išdava, nes Lietuvos ūkis tuomet buvęs labai nuolatintis ir to pasekos vis dar atsiliepia...

Tokia Lietuvos istorijos interpretacija pamažu išgyvena ne tik dabartinėje Lietuvoje, bet ir užsienio, nes šiuo metu okupuotoje Lietuvoje dedamos didelės pastangos tuos "istorinius faktus" išleisti kitomis kalbomis, kad kitų tautų mokslininkai jais naudotųsi. O tai pamažu įvyks, nes užsieniečiams prieinami šaltiniai ir teliks iš tenai, jeigu mes ir toliau nieko nedarysime išleidimui leidinių, kurie teisingai ir objektyviai išnėstų Nepriklausomos Lietuvos gyvenimo laikotarpį ir dabar ten vykstantį rusifikacijos procesą. Tai yra gyvybinis klausimas, kuriuo reikia rimtai susirūpinti ir visiems veikiniams ir visai visuomenei.

Šiame rašinyje ryšium su šia paskaita pareikštos mintys yra gal daugiau po paskaitos buvusių užklausimų ir atsakymų išdava, todėl būtų labai naudinga, kad dr. Mačiūka savo paskaitą paskelbtų lietuviškoje

Mackus ir Henrikas Nagys. Ypatingai šiltai publikos buvo įvertinti A. Gustaitis ir A. Mackus. Pirmasis už savo meistriską humoristinę poeziją, o antrasis priešingai — už labai liūdėnų poeziją, mininčią mums visiems žinomą tragišką įvykį, įvykusį lygiai prieš du metus. Algimantas Mackus klausytojus sukautė nepaprastai aštriais žodžiais, išreiškiančiais šios baisios tragedijos šniurpulingą realybę.

Literatūros vakaro metu buvo pristatyti šilto Henriko Nagio žodžiu dar du suvažiavimo momentai, kurie paliko konkretų įnašą mūsų kultūriniam gyvenime. Tai specialiai suvažiavimo proga išleista dramaturgo Kosto Ostrausko knyga "Žaliojoj Lankeleji" (turinyje dvi dramos — "Pypkė" ir "Žaliojoj lenkeleji") ir vykstanti dailininko Jurgio Kęstučio Račkaus paroda.

Dailininko Jurgio K. Račkaus paroda buvo jau dešimtoji paroda surengta Tabor Farmoje, nes kiekvieno suvažiavimo metu stengiamasi dalyvių supažindinti arčiau bent su vienu jaunosios kartos dailininku. Studijuodamas J. K. Račkus lankė Detroito universitetą, Ontario College of Art (Toronto), Ecole des Beaux Arts ir Academie d'Andre Lhote Paryžiuje. Dail. Račkaus parodos yra buvę suruoštos Paryžiuje (4 kartus), Londone, Barcelonoje, Toronte, Montrealyje. Jo kūryba savitai surrealistinė ir abstrakti, turinti labai įdomius spalvų derinius, vyraujant juoda ir mėlyna spalvoms. Dail. Kęstučio Račkus nors gyvena Clarkstone, Kanadoje (kur nuo 1960 metų yra įkūręs Meno Centrą ir jame dėsto tapybą), tačiau pats dalyvavo suvažiavime. Jo paroda planuojama suruošti ir Čiurlionio Galerijoje, Chicagoje.

Po literatūros vakaro rimtos nuotaikos, visus pralinksmino "Antrojo Kaimo" nuotaikingi satyriniai skichai. Šis vidurnakčio spektaklis davė progos visiems "intelektualams" ir jų pasekėjams pailsėti nuo labai aktyvios

spaudoje. Uždromąjį žodį tarė dr. Jonas Valaitis, užbaigdamas vieną iš įdomiausių Santaros-Šviesos Federacijos suvažiavimų. Nuaidėjus paskutiniams Lietuvos Himno aidams, suvažiavimų dalyviai pradėjo ruoštis kelionėi į visas Amerikos vietas su dar didesniu pasiryžimu nepalaukiamai kovoti už Žmogaus, Tautos ir Valstybės laisvę.

DARBAI IR ŽYGLIAI

— Dailininko Jurgio Kęstučio Račkaus dailės darbų paroda ruošinama Čiurlionio Galerijoje Chicagoje nuo sausio 4 iki sausio 12 dienos. Tai bus pirmoji 1964 metų paroda Čiurlionio Galerijoje. Dailininkas J. K. Račkus Chicago visuomenei yra nedaug pažįstamas, tačiau jo parodos jau yra buvusios Paryžiuje, Londone, Barcelonoje, Toronte ir Montrealyje. Ši paroda bus puiki proga Chicago pamatyti vėl naujo dailininko kūrybą. Parodą organizuoja Šviesos - Santaros Kolegijos Chicago skyrius.

— Dail. Prano Gailliaus paroda Chicagoje sukėlė didelį susidomėjimą. Nors ji buvo atdara tik vieną savaitę, ją aplankė per 400 žmonių. Parodos atidarymo metu pravestos diskusijos tema "Lietuvių dailės padėtis šių dienų meno kontekste" praėjo labai sėkmingai ir įdomiai. Diskusijose dalyvavo dailininkai Pranas Gaillius, Bronė Jameikienė, Algirdas Kurauskas, Adolfas Valeška ir rašytojas Antanas Rūkas.

Dail. Pranas Gaillius artimu laiku planuoja išvykti trumpam vizitui į New Yorką ir po to grįžti į nuolatinę gyvenamąją vietą — Paryžių. Jo kūrybą Europos meno kritikų yra labai aukštai įvertinta. Ši paroda buvo jo pirmoji paroda Amerikoje. Parodą Čiurlionio Galerijoje suruošė Šviesos-Santaros Kolegijos Chicago skyrius.

— Rašytojo Mariaus Katiliškio, Santaros Garbės Filisterio, nauja knyga "Šventadienis už miesto" neseniai išėjo iš spaudos. Šioje knygoje telpa eilė naujausiųjų Mariaus Katiliškio novelių, kurios dar kartą ryškiai įrodė Mariaus Katiliškio neginčijamą vietą lietuvių literatūros viršūnėje. Be abejonės, ši knyga yra viena iš gražiausių išleistų lietuviškųjų knygų. Puikias knygos iliustracijas sukūrė dail. Algirdas Kurauskas. Knygos leidėju yra "Terra".

— Chicagoje šiuo metu vyksta Balso 1963 metų vėjus. Santaros-Šviesos Federacijos atstovu Vajaus Vykdomajame Komiteje yra Raimundas Miezėlis. Į Vajaus rinkėjų eiles yra įsijungę visa eilė Federacijos Chicago skyriaus narių. Tikimasi, kad Vajų remiant visi Chicago visuomenei pavyks lietuvių šalpai surinkti 25,000 dolerių.

— "Metmenų" žurnalui paremti Vytautas Jaunius įteikė jau trečią šimtinę. Septintas "Metmenų" numeris išeis dar šiais metais. "Metmenų" Administracijos adresas yra Ramonų Vaitys, 615 Hinman, Evan-

(Nukelta į 5 psl.)

MENO ŽINIOS

Redaguoja MIKAS ŠILEIKIS

Minimas pirmasis dešimtmetis

Istorinė modernizmo pradžia

Chicago Meno Institute lapkričio mėn. 15 d. atidaryta eksponatais negausi, bet reikšminga paroda, vad. "Decade of 1913 Armory Show". Tais metais vasario 17 d. New Yorke vyko pirmoji Europos modernistų dailininkų paroda, sukėlusį didelį triukšmą ir protestų. Ši staigmena vieniems padarė išpūdzio, kitiems iššaukė siaubą. Matisse iškamša buvo gatvėje prie parodos salės sudėginta. Paroda buvo piketuojama, spaudoje skambėjo balsai, raginant "ginti žmonių nuo anar-chijos". Pirmą kartą amerikiečiai pamatė prizmatines spalvas — kubizmą, futurizmą, ekspresionizmą (kitų meno srovių dar nebuvo).

Amerikoje tada dailė buvo akademinio charakterio su idealistine tendencija. Mokytojai ir vadovaujant dailininkai kaip Rbt. Henri, John Sloan ir kt., jau 1910 m. suorganizavo 8 asmenų nepriklausomųjų grupę kovai prieš prancūzišką modernizmą. Ties, kurie studijavo Paryžiuje, pav., Wright, O'Keefe ir kt., grįžę į Ameriką, pradėjo naują akciją. Tačiau Prendergast yra laikomas pirmuoju Amerikos modernistu, kuris uoliai domėjosi Paryžiaus ir bendrai Europos naujaisiais meno sąjūdžiais. Daugelis iš jų susidomėjo kubizmu ir futurizmu, bet šitų ir kitų srovių ginčai vadovaujamos srovės nebuvo. Naujosios amerikiečių modernio meno formos ir sąvokos nebuvo aiškios ir labai originalios ligi 1925 m. Orfizmas, sinkronizmas ir surrealizmas Amerikoje neįvaidino svarbesnio vaidmens, gal ir nebuvo jo esminė paskirtis suprasta, kol nepradėjo europiečiai dailininkai atvykti į Ameriką ir čia apsigyventi. Po Pirmojo Pas. karo į Ameriką atvyko Max Weber, Pevsner, Soutine, Dekooning, Duchamp, N. Gabo ir daug kitų.

Stieglitzui organizuojant modernistams parodas Amerikoje, romantikas Arthur Davis su savo kolegomis suorganizavo Amerikos Tapytojų ir Skulptorių Sąjungą, kurios nariais buvo meno mokytojai ir profesionalai. Bet Paryžiaus įtaka nesustojo. Modernio Meno pirkimai atidarė naujų galerijų visuose Amerikos miestuose. Muziejai taip pat susidomėjo ruošimu moderniosios dailės parodų. Prieš Antrąjį Pas. karą Amerikoje ekonominės krizės metais europinio meno aistra atslūgė. Jaunieji dailininkai net kovą skelbė prieš "importuotą dailę". Daugelis dailininkų, ypač tu, kurie gavo pašalpą iš valdžios, dirbo Art Project Work, domėjosi išimtinai "namų reikalais",

net naujoji realistinė kryptis buvo praminta "American scene" ir "Regional Art" vardais. Amerikiečiai vėl pradėjo atgauti tautinę sąmonę, susidomėjo ekspresionizmu, kaip visą laiką amerikiečiai buvo linkę prie ekspresionizmo dvasios. Po Antrojo Pas. karo net abstrakcijos įgijo ekspresionizmo sinonimą, tačiau šiuo metu jau niekas šiuo klausimu nediskutuoja. Karo metai dailininkus išmušo iš noro malų vėžių, nors normalių ir pastovių laikotarpių kaip ir nebuvo. Nuo pirmosios Armory 1913 m. parodos Amerikoje dailė pergyveno daug naujų etapų. Viena galima pasakyti, kad amerikiečiai dailininkai parodė tai, ką patys gali. Amerikos dailė europiečiai domisi ir rengia jiems parodas, nes amerikiečiai abstraktaus meno srityje atsiekė labai "daug" ir labai "mažai". Menas dabar visur pergyvena didelių diskusijų įtampą.

Kai Armory paroda baigėsi, tai uždarymo dieną ją aplankė 10,000 žmonių. Bostone ir Philadelphiaje — dar daugiau.

Stieglitz buvo modernizmo įkvėpėjas

Iš tikrųjų, modernaus meno propagatorius buvo Hobokene (N. J.) gimęs žydų kilmės energingas, toli permatęs jaunuolis Stieglitz. Jisai pirmas pradėjo organizuoti pavienių menininkų ir grupines parodas. Jis turėjo ryšių su Paryžiaus dailininkais. Turėdamas menininkų pastikėjimą, atkreipė dėmesį ir konservatyviųjų menininkų, kurie nepripažino moderniosios dailės, juo labiau užsieniečių, kuriems Stieglitzas rengė parodas. Stieglitzo grupė augo, kaip ant mielių. 1911 m. jis surengė Picasso parodą, 1912 — Matisse, 1914 m. — Brancusi ir kt. Amerikiečiams — Maurer, Marin, Marsden, Hartley, Weber, O'Keefe, Wright ir kt. Jo dėka buvo paruošta dirva ir Armory parodai New Yorke.

Stieglitz sudarė labai stiprų modernistų skonio žmonių užnugarį, populiarino abstrakčiosios dailės idėją, tačiau susilaukė labai aštrios kritikos iš visuomenės. Savo biure 291 5th Ave., kuris buvo pramintas Stieglitzo laboratorija, rengdamas paskaitas apie modernųjį meną su diskusijomis. Užpultas reporterių pats stodavo ginti savo draugus ir savo poziciją ir laimėdavo jo paties asmenybės ir griežto būdo dėka. Laikui bėgant meno kolekcionieriai ir pirkliai sužiuo į Europą, negalėdami suprasti, kodėl amerikiečiai užsikrėtė europine kultūra, kai tais laikais

kas buvo svetima, buvo laikoma kone keiksmažodžiu. Iš Europos atvykstančius emigrantus vaikėzai gatvėse apmušdavo. Kiti teigia, kad gerai, jog amerikiečiai mėgino gintis nuo svetimų įtakų, nes jie save laikė patriotais, kaip dera geriems piliečiams.

Stieglitzas pirmas pradėjo organizuoti mokyklos vaikų dailės parodas.

4 didieji Amerikos dailininkai

Po Pirmojo Pas. karo tęsėsi ginčai dėl abstrakcinio meno sklaidimo JAV, užtat reprezentacinės parodos buvo organizuojamos su dviem jury komisijom: viena realistų komisija, o antroji — modernistų. Kai kurie muziejai ir mokyklos nusispredė padėti jaunesiems, kurie ryžtasi dirbti nepriklausomai, nori save išreikšti taip, kaip jiems patinka. Tie, kurie studijavo Paryžiuje, buvo stipriai paveikti trapių teorijų bei bohemiško idealizmo. Kaip pavyzdį galima paimti Thomas Benton, g. 1889 m. Jis grįžo iš Paryžiaus su Balzako lazdele, apsilvilkęs siaurais prancūziškais drabužiais, plokščia kepuraitė ir su priešamerikoniška antiteze. Jis kalbėjo apie abstrakcijų grožį, linijų integralumą, apie platoniskas vizijas ir Baudelaire filosofinę poeziją, apie Verlainą ir visa, kas buvo prancūziškas. Jis tada buvo 23 metų amžiaus. Prieš išvykdamas į Paryžių Chicago Meno institute studijavo tikrai pusanturų metų. Gimęs Kansas valstybėje. Vėliau liko vienas iš charakteringiausių Amerikos liaudies temomis tapytojų. Prancūziškasis entuziazmas išgaravo didžiosios depresijos metais.

Būdinga tai, kad daug kitų moderniosios dailės pirmūnų vėliau atsikratė europinio kubizmo. Toks buvo Charles Burchfield, Prendergast ir kt. Grant Wood buvo pramintas net "American scene" tėvu, kuris stipriai pabrėždavo amerikiečių liaudies tradicijas.

Po Antrojo Pas. karo jau stipriai ir totaliai įsigalėjus abstrakčioms meno formoms Amerikoje, tie patys pirmūnai, atkakliai gynę Europos meno

antplūdį, buvo nebeprimami į reprezentacines parodas, kaip savo laiką atgyvenę menininkai. Ši paroda Chicago Meno institute yra daugiau istorinės reikšmės, kaip meninės, nes nedaug ko parodoma ir tai, kas rodoma, yra pusiau realistiniai darbai. Praėjo 50 metų nuo to laiko, kaip Amerikoje prasidėjo moderniojo meno pirmoji dekada.

Paroda baigsis gruodžio 31 d.

AD. GALDIKO PARODA

Šį vakarą 7:00 val. Čiurlionio galerijoje atidaroma dail. Adomo Galdiko 70 metų amžiaus sukaštutinė dailės paroda. Paroda tęsis iki kito sekmadienio, gruodžio 8 d.

LEO'S SINCLAIR SERVICE

STABDŽIAI, SANKABOS (CLUTCH), TRANSMISIJOS — (Standartinės ir Automatinės), TUNE-UP'S IR MOTORŲ REMONTAS

5759 So. WESTERN AVE., kampas 58th St.
Sav. LEONAS FRANCKUS Tel. PProspect 8-9533

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO INSULIACIŲ PROBLEMAS Dabar yra laikas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams medžiagų.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET — Tel.: VICTORY 2-1272
STANLEY LITVINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMONAI

5 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. — SATURDAY, NOVEMBER 30, 1963